

Załącznik nr 2

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

Dorota Karkut

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe:

1994 – tytuł magistra filologii polskiej (specjalność nauczycielska) uzyskany na Wydziale Filologicznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Temat pracy magisterskiej: *Związki słowa z muzyką w okresie Młodej Polski* (promotor: dr hab. Henryk Kurczab);

2003 – stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa uzyskany na Wydziale Humanistycznym Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Temat pracy doktorskiej: *Malarstwo jako kontekst nauczania literatury w procesie dydaktycznym szkoły średniej* (promotor prof. dr hab. Zenon Uryga, recenzenci: dr hab. Maria Jędrzychowska, dr hab. Henryk Kurczab).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

1994–1995 – asystent stażysta w Instytucie Filologii Polskiej (Zakład Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego) Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie;

1995–2003 – asystent w Instytucie Filologii Polskiej (Zakład Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego) Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie (od roku 2001 w Uniwersytecie Rzeszowskim);

2003 - 20016 – adiunkt w Instytucie Filologii Polskiej (Zakład Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego) Uniwersytetu Rzeszowskiego;

Od 2016 do chwili obecnej – starszy wykładowca w Instytucie Filologii Polskiej (Zakład Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego) Uniwersytetu Rzeszowskiego.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (DzU nr 65, poz. 595 ze zm.)

a) tytuł osiągnięcia naukowego: monografia autorska

Miejsce i rola historii w edukacji polonistycznej. Badania i refleksje nad świadomością historyczną uczniów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, ss. 280.

b) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników

Monografia *Miejsce i rola historii w edukacji polonistycznej. Badania i refleksje nad świadomością historyczną uczniów* wpisuje się w przestrzeń współczesnego dyskursu interdyscyplinarnego skoncentrowanego wokół badań nad kulturą i edukacją humanistyczną (w tym polonistyczną i historyczną). Nawiązuje do nurtu literaturoznawczych badań o charakterze interdyscyplinarnym i włącza się w ożywioną dyskusję nad problemami dotyczącymi roli literackich i pozaliterackich tekstów kultury, „polityki pamięci”, znaczenia historii, dziedzictwa i tradycji w realiach „płynnej nowoczesności”. Przedmiotem refleksji badawczej uczyniłam świadomość historyczną, złożone i wieloaspektowe zjawisko społeczno-kulturowe z pogranicza socjologii, psychologii, filozofii, które w wyniku rozwoju cywilizacji i techniki nie zanika, lecz ewoluuje, przybierając nowe formy. Należy zaznaczyć, że książka *Miejsce i rola historii...* stanowi pierwsze ujęcie tego zagadnienia na gruncie edukacji polonistycznej, a podjęte przeze mnie poszukiwania są autorską próbą zbadania świadomości historycznej w perspektywie integracji kształcenia polonistycznego oraz kształcenia historycznego.

Głównym zamierzeniem studium jest refleksja nad świadomością historyczną uczniów, będącą ważnym elementem tożsamości kulturowej. Jednocześnie dysertacja jest okazją przyjrzenia się sposobom pracy nauczycieli języka polskiego, którzy wprowadzają wychowanków w tradycję w nawiązaniu do współczesności, inicjują aksjologiczną refleksję wpisaną w teksty kultury, w dzieje Polski i Europy, tym samym kształtują świadomość

historyczną uczniów. Książka ukazuje możliwości wynikające z korelacji, tj. interdyscyplinarnego ujmowania treści języka polskiego i historii jako przedmiotów szkolnego nauczania. Mówi też o barierach w procesie nauczania.

Zasadniczym celem moich wieloletnich badań było przeanalizowanie, w jaki sposób kształcenie polonistyczne może się włączać w rozwijanie świadomości historycznej. By lepiej zobrazować problem, podzieliłam rozważania na dwie części: teoretyczną i badawczą (praktyczną). W części pierwszej – teoretycznej – składającej się z czterech rozdziałów omawiam kluczowe pojęcia określające problematykę badawczą, organizację i przebieg badań, ponadto staram się określić i skomentować, co literatura mówi o dziejach, jak interpretuje przeszłość, jakie wzbudza refleksje u czytelników i badaczy historii. W tej części rozważań – podobnie jak w całej rozprawie, korzystałam z ustaleń badawczych literaturoznawstwa, antropologii, odwołam się „nowej humanistyki”, a zwłaszcza kulturowej koncepcji badań nad literaturą, kulturą i edukacją (Anny Burzyńskiej, Ryszarda Nycza, Michała Pawła Markowskiego), hermeneutyki Hansa Geорга Gadamera (do której nawiązuje m.in. Barbara Myrdzik, Iwona Morawska, Anna Pilch). Przedstawiłam determinanty świadomości historycznej: konteksty edukacyjne, społeczne, kulturowe i aksjologiczne, pokazując, że jest to zjawisko złożone i wieloaspektowe.

Składające się na część drugą monografii trzy dalsze rozdziały, będące plonem badań empirycznych, głównie ankietowych, zmierzają do określenia zainteresowań historycznych uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, poziomu i zakresu czytelnictwa, w czym zasadniczą rolę odgrywa szkolny zestaw lekturowy, jakość lekcji języka polskiego, postawa nauczycieli, ale także studentów przygotowujących się do roli polonisty i historyka.

Omówieniu przyjętej w pracy perspektywy badawczej, ograniczającej zakres rozważań nad świadomością historyczną do edukacji polonistycznej, służy rozdział pierwszy *Świadomość historyczna jako przedmiot badań*. Rozważania w nim zawarte podporządkowane są tezie, że budowanie świadomości historycznej młodego człowieka, będącej wyznacznikiem własnej tożsamości, jako proces łączy się ze zdobywaniem doświadczenia kulturowego i poprzez lekturę tekstów odwołujących się do tradycji ułatwia rozumienie siebie i świata. Kolejne rozdziały monografii stanowią uzasadnienie tych założeń.

Problematyka związana z badaniami nad świadomością historyczną należy do istotnych zadań edukacji historycznej (podejmowali ją, m.in. Jerzy Topolski, Adam Suchoński, Janusz Rulka, Łukasz Michalski), chociaż badania nad tym zagadnieniem zostały zainicjowane przez socjologów (Barbarę Szacką, Andrzeja Szpocińskiego). W pierwszym rozdziale zaprezentowałam podstawowe, istotne dla moich rozpoznań, koncepcje tych badań,

dzięki czemu możliwy stał się opis pojęcia *świadomość historyczna* w perspektywie edukacji polonistycznej.

Ważna dla przedmiotu badań była także zarysowana w następnym rozdziale analiza *Związków literatury i historii* mająca na celu omówienie wyznaczników pisarstwa historycznego oraz ukazania dzieła literackiego jako źródła historycznego. Dopiero na tym tle rozdział zatytułowany *Koncepcje edukacji historycznej w perspektywie integracji języka polskiego i historii* pozwala zaprezentować humanistyczną dydaktykę historii oraz konteksty historyczne w nauczaniu języka polskiego. Kluczowe wydają się następujące zagadnienia: Czym jest kształcenie historyczne? Jak przedstawia się u metodologów i dydaktyków historii a jak u literaturoznawców i badaczy zajmujących się dydaktyką polonistyczną? Czy są szanse scalania wiedzy historycznej z wiedzą literacką w sensowną wizję świata i człowieka. Wykorzystując bogatą literaturę przedmiotu, za szczególnie inspirujące uznałam prace specjalistów tradycji dydaktycznej, m.in. Henryka Kurczaba, Zenona Urygi, Marii Jędrychowskiej, Stanisława Bortnowskiego, Jerzego Maternickiego, Alojzego Zieleckiego, Marii Kujawskiej.

Aby przeanalizować spojrzenie polonistów na edukację historyczną, konieczne było odwołanie się do teorii dydaktycznej, wejrzenie w struktury programów i podręczników. W rozdziale *Kształcenie historyczne w strukturze programów i podręczników do języka polskiego i historii* zbadalam, dokumenty oświatowe i sposoby podejmowania problematyki historyczności. Pokazałam, jak w konstrukcji i w treściach podręczników do kształcenia kulturowo-literackiego oraz do historii rysują się koncepcje edukacji historycznej i wprowadzenia w tradycję. Zwróciłam uwagę na podręczniki jako narzędzie kształcenia świadomości historycznej, problematykę aksjologiczną podręczników oraz miejsce Henryka Sienkiewicza, jako autora powieści historycznych, w programach i podręcznikach szkolnych. Argumentację opieram na różnorodnym materiale badawczym wyekscerpowanym głównie z tekstów wybranych książek do kształcenia literacko-kulturowego oraz do nauczania historii.

Omówione w części pierwszej kwestie stanowią podbudowę teoretyczną zagadnień analitycznych przedstawionych w części drugiej monografii. Nadrzędnym celem części drugiej stało się, na podstawie badań empirycznych, znalezienie odpowiedzi na pytanie: w jaki sposób poprzez poznawanie literackich obrazów historii kształtują się zainteresowania uczniów przeszłością?

Mając na uwadze edukacyjny aspekt powyższych zagadnień, jak również temat rozprawy, istotne i celowe okazało się przyjrzenie zainteresowaniom historycznym uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych oraz czytelnictwu literatury o tematyce historycznej.

Przedstawione w rozdziale *Zainteresowania historyczne młodzieży* badania ankietowe informują o tym, jakie są wśród uczniów potrzeby poznawania przeszłości i w jakim stopniu lektura dzieł literackich może stanowić źródło zainteresowania historią, epoką historyczną. Przy interpretacji i ocenie zgromadzonych materiałów odwoływałam się do ustaleń badaczy edukacji historycznej (Janiny Mazur, Łukasza Michalskiego). Analiza materiału empirycznego pozwoliła na sformułowanie wniosków, że wypowiedzi respondentów nie są oparte na konkretnych faktach, tylko na ogólnikach. Uczniowie na ogół bardzo powierzchownie i bezrefleksyjnie posługują się pojęciami teoretycznoliterackimi, mechanicznie wyliczają znane im tytuły książek historycznych (ograniczając się zazwyczaj do szkolnego kanonu lektur).

Ankiety, choć nie wydają się być jedynym źródłem wiedzy, dają jednak ogólną orientację, jak przedstawiają się zainteresowania czytelnicze młodzieży, ilustrują przede wszystkim niski poziom świadomości historycznoliterackiej nastolatków, o czym świadczy niska liczba odwołań do tytułów i chaos w sposobie prezentowania utworów odnoszących się do historii. Warto jednak podkreślić, że wśród respondentów ankiety znalazłam osoby, które wskazały przykłady tekstów literackich, czytanych poza obowiązkiem szkolnym, zróżnicowanych pod względem gatunkowym (powieści, reportaży, biografii, dzienników, opowiadań).

Kolejny rozdział *Czytanie książek historycznych przez młodzież* – uzupełnia i tłumaczy ustalenia dotyczące szczegółowej analizy poziomu i zakresu czytelnictwa książek o tematyce historycznej. Podjęłam w nim próbę zobrazowania uczniowskich sposobów czytania i interpretowania zagadnień z historii zapisanej na kartach literatury kanonicznej. Przedmiotem rozważań uczyniłam wybrane aspekty szkolnego odbioru utworów poświęconych problematyce historycznej, lektur wywiedzionych z długoletniej tradycji dydaktycznej, tj. powieści historycznych Henryka Sienkiewicza i prozy dokumentarnej o tematyce wojennej, reprezentowanej przez *Kamienie na szaniec* Aleksandra Kamińskiego oraz *Dywizjon 303* Arkadego Fiedlera. Interesowało mnie, jak młodzież ocenia literackie obrazy historii, czy postrzega je jako dzieje wielkiej polityki (wojen i konfliktów zbrojnych) i wybitnych jednostek (władców, przywódców), czy może bardziej interesuje się społecznym i kulturowym wymiarem historii, np. historią codzienności, historią kultury duchowej – myśli filozoficznej, idei estetycznej, kultury materialnej, mody oraz obyczajów.

Mając na uwadze podmiotowy charakter interpretacji rozumianej jako jednostkowe doświadczenie (o czym pisała m.in. Anna Burzyńska i Anna Janus-Sitarz), zwracałam uwagę na elementy świata historii zawarte w tekstach, które obserwują poszczególni odbiorcy lektur szkolnych. Dla niektórych uczniów ważne i interesujące są wydarzenia i postaci historyczne,

inni dostrzegają także rzeczywistość społeczną i kulturową, obecność człowieka jako podmiotu przestrzeni dziejowej. Biorąc pod uwagę potrzebę prezentacji autentycznych sformułowań, przedstawiłam obszerny katalog tych wypowiedzi, z których wynika, jakie prawdy i mity o dziejach Polski odczytują uczniowie i jakie to budzi w nich refleksje. Tego rodzaju materiał określa, czy i w jakim stopniu rozważania nastolatków nad zagadnieniami historycznymi ukierunkowują na świat wartości, dostarczając jednocześnie przeżyć i wzruszeń czytelniczych.

W ostatnim rozdziale *Kształtowanie świadomości historycznej na lekcjach języka polskiego* poddaję refleksji status świadomości historycznej, która jest istotnym elementem własnej tożsamości współczesnego młodego człowieka, formowanej szczególnie w ramach edukacji humanistycznej. Omawiam różnorodne determinanty świadomości historycznej: konteksty społeczne, kulturowe, aksjologiczne, edukacyjne, pokazując, że jest to zjawisko złożone i wieloaspektowe. W tej części monografii przedstawiam empirycznie zarysowany obraz stosunku do poznawanego na lekcjach języka polskiego i historii aksjologicznego uposażenia postaci uznawanych za wzory oraz autorytety, w których uczniowie mogą się rozpoznawać lub antywzory pomagające zrozumieć młodym ludziom, czym jest zło.

W dalszych rozważaniach starałam się dowieść, jak nauczyciele języka polskiego rozwijają świadomość historyczną uczniów. Interesowały mnie dydaktyczne strategie nawiązywania do przeszłości, dziedzictwa kulturowego i tradycji w procesie kształcenia postaw młodego pokolenia. Wykazałam – na podstawie tekstów łączących się z problematyką historyczną, obecnych na lekcjach języka polskiego, stosowanych przez polonistów metod i formy pracy z uczniami oraz sposobów korzystania ze wskazówek, pytań i poleceń opracowań metodycznych, że dla nauczycieli języka polskiego nie zawsze najważniejsza jest historia wydarzeń politycznych, lecz zjawiska kulturowe, postawy ludzi, tradycje i obyczaje oraz ich odmienność w różnych epokach. Poloniści coraz częściej podkreślają związek wielkiej historii z historią lokalną czy regionalną, przy współpracy nauczycieli historii realizują projekty edukacyjne o lokalnych bohaterach i wydarzeniach z najbliższej okolicy, dzięki czemu kształtują poczucie przynależności młodego pokolenia do środowiska i własnego regionu (o czym szerzej pisze m.in. Zofia Budrewicz w artykule *Pamięć i kultura w edukacji polonistycznej. Dawniej i dziś*).

Rozważania tej części studium zamykam uwagami na temat korelacji rozpatrywanej z punktu widzenia świadomości studentów przygotowujących się do bycia polonistą i historykiem. Na podstawie analizy materiału empirycznego udało mi się pokazać, że historia, która mieści się w planie edukacyjnym studiów obu kierunków, pozwala na uzupełniające się

spojrzenie, dzięki czemu kształcenie polonistyczne może nawiązywać do tej dziedziny, odwołując się do szeroko postrzeganych tekstów kultury i źródeł historycznych. W oparciu o wypowiedzi studentów sformułowałam wnioski, iż polonista czuje się kompetentnym, by przygotować (uzupełnić i poszerzyć) historykowi materiał do lekcji (np. omawiając tło literatury i szeroki pojętej kultury na przestrzeni dziejów). Z kolei nauczyciel historii może służyć poloniście merytoryczną i metodyczną podbudową (np. odwołując się do uwarunkowań historycznych poszczególnych epok literacko-kulturowych).

Przyjęte sposoby eksploracji pozwoliły mi dostrzec zróżnicowany poziom przygotowania merytorycznego i metodycznego studentów polonistyki i historii do korelacji tych przedmiotów i pokazały, że wynika to z wewnętrznej potrzeby przyszłych nauczycieli.

Zebrany materiał empiryczny pozwala odnaleźć, opisać i zinterpretować różne aspekty kształcenia świadomości historycznej (psychologiczne, socjologiczne, filozoficzne i kulturowe). Ankiety sondujące postawy uczniów, studentów i nauczycieli pozwalają wynuć wnioski, jak wygląda korelacja między językiem polskim i historią a także integracja nauczania języka polskiego z edukacją historyczną. Wypowiedzi respondentów są dowodem na to, że edukacja humanistyczna uczy postaw kulturowych, obywatelskich, społecznych, budzi patriotyzm, uświadamia wartości dziedzictwa kulturowego w perspektywie tożsamości europejskiej, narodowej i regionalnej.

Podjmując dyskusję na płaszczyźnie zarówno teoretycznych, jak i empirycznych rozważań, starałam się odnaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące istoty edukacji polonistycznej, miejsca i roli historii w procesie wspierania młodego pokolenia w przygotowaniu się do wartościowego i kreatywnego uczestnictwa w kulturze a także w życiu społecznym. Przedstawione w monografii spostrzeżenia nie wyczerpują tematu, a prowadzą jedynie do wstępnych ustaleń. Kontynuacja badań o charakterze systemowym i problemowym nad świadomością historyczną mogłaby wzbogacić refleksję na temat tożsamości współczesnego człowieka – szczególnie młodego pokolenia – w czasach egzystencjalnej niepewności determinowanej zmianami społeczno-kulturowymi i zanikiem wartości. Rozszerzenie pola obserwacji pozwoli dokładniej opisać to złożone i wieloaspektowe zjawisko.

Książka jest efektem moich wieloletnich badań, których wybrane wątki przedstawiłam w formie referatów na konferencjach naukowych oraz opublikowałam w postaci artykułów.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

W działalności naukowej, którą prowadzę od roku 1994, można wyróżnić dwa etapy. Pierwszy obejmuje lata 1994–2002, drugi lata 2003–2014. Cezurą jest rok 2003 – uzyskanie przeze mnie stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa.

Pierwsze lata mojej pracy naukowej (1994–2003) to okres poszukiwań przedmiotu i sposobu badań, w którym przestudiowałam literaturę oraz poznałam różne metodologie pozwalające na dobranie właściwej metody badawczej do prowadzonych przeze mnie rozważań nad integracją kształcenia humanistycznego. Równie ważne, jak prace literaturoznawcze, były opracowania z innych dziedzin humanistyki: semiotyki, psychologii i dydaktyki literatury, kulturoznawstwa, estetyki i filozofii. W okresie tym opublikowałam pięć artykułów i wygłosiłam jeden referat, w których skupiłam się przede wszystkim na interdyscyplinarnych badaniach nad związkami literatury z muzyką i malarstwem w edukacji polonistycznej.

W 2003 r. ukończyłam pracę nad rozprawą doktorską *Malarstwo jako kontekst nauczania literatury w procesie dydaktycznym szkoły średniej*, która stała się podstawą do przeprowadzenia przewodu doktorskiego zakończonego nadaniem mi – uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Akademii Pedagogicznej w Krakowie – stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora rozwijałam swoją aktywność naukową – wydawniczą, konferencyjną oraz prelekcyjną, publikując nie tylko artykuły, ale również monografie autorskie i redagowane oraz głosząc referaty i odczyty. W latach 2003–2017 został opublikowany tom redagowany *Kształcenie literacko-kulturowe w dobie kultury masowej polisensorycznej*, red. D. Karkut, T. Pólchłópek (2010), monografia autorska *Malarstwo jako kontekst literatury i języka polskiego w doświadczeniach uczniowskiego odbioru* (2013) oraz dwadzieścia dziewięć artykułów naukowych w tomach pokonferencyjnych, na łamach czasopism metodycznych, w seriach i recenzowanych zbiorach studiów, m.in. „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Seria Filologiczna. Dydaktyka/ Dydaktyka Polonistyczna. Wygłosiłam ponadto osiemnaście referatów i odczytów na spotkaniach naukowych organizowanych przez liczące się w Polsce ośrodki uniwersyteckie, m.in. przez Uniwersytet

Główne kierunki badawcze

Zakres moich zainteresowań naukowych jest szeroki, odzwierciedlają je artykuły, rozprawy i referaty wygłaszane na konferencjach ogólnopolskich i międzynarodowych. W prowadzonych przeze mnie badaniach skupiam się głównie na kwestiach związanych z polonistyką szkolną. Rezultatem tych zainteresowań są publikacje z zakresu dydaktyki języka polskiego.

Problematyka badawcza koncentruje się wokół następujących bloków tematycznych:

- integracja literatury z innymi tekstami kultury (głównie z muzyką i malarstwem) w edukacji polonistycznej;
- problematyka historyczna w nauczaniu literatury i języka polskiego;
- kształcenie świadomości aksjologicznej i tożsamości uczniów;
- rozwijanie zainteresowań czytelniczych wśród uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Badania nad integracją prowadziłam od początku mojej pracy naukowej. Studia nad związkami literatury z malarstwem zaowocowały publikacją poszerzonej wersji rozprawy doktorskiej zatytułowanej *Malarstwo jako kontekst literatury i języka polskiego w doświadczeniach uczniowskiego odbioru*. W książce tej omawiam rolę kontekstów malarskich, obecnych w nauczaniu języka polskiego, w kształceniu kompetencji kulturowej i językowej uczniów szkół średnich. W części teoretycznej zaprezentowałam poglądy literaturoznawców, kulturoznawców i estetyków na temat wzajemnych powiązań i relacji między literaturą a malarstwem, scharakteryzowałam proces percepcji obu sztuk oraz różne stanowiska dydaktyków literatury i języka polskiego postulujących wiązanie wiedzy o literaturze z wiedzą o malarstwie, a także potrzebę kształcenia umiejętności analizy i interpretacji przekazów ikonicznych w edukacji polonistycznej. Część empiryczna studiów

dotyczy badań nad uczniowskim odbiorem dzieł malarskich w konfrontacji z utworami poetyckimi.

Owocem moich zainteresowań kontekstami ikonicznymi stał się też artykuł *Spotkania z malarstwem na lekcjach języka polskiego* (2012). Pokazuję w nim, w jaki sposób na języku polskim upowszechnić wiedzę o malarskich kontekstach literatury pięknej. Zwróciłam uwagę na wartość dzieł malarskich obecnych w procesie nauczania języka polskiego podczas wprowadzenia do epoki, analizy i interpretacji utworów literackich (a szczególnie poezji). Proponuję także spotkanie z ilustracją, plakatem i portretem. W tym kręgu badawczym mieści się także szkic *Wykorzystanie metody przekładu intersemiotycznego w szkole średniej na przykładzie opisu obrazu* (2005) ukazujący związek pomiędzy kształceniem umiejętności językowych i tekstotwórczych a lekturą obrazów. Do powyższych rozważań nawiązuje również kolejna publikacja *Wykorzystanie dzieł malarskich w kształceniu językowym: próba diagnozy* (2007), w której prezentuję etapy „czytania” obrazu w praktyce szkolnej i opisuję poziom sprawności językowej uczniów szkół średnich.

Najważniejszy nurt mojej aktywności naukowo-badawczej dotyczy nawiązywania do tradycji w procesie kształtowania tożsamości kulturowej uczniów oraz formowania postaw tożsamościowych w wymiarze narodowym i lokalno-regionalnym. Problem ten podejmuję w rozprawie habilitacyjnej i rozwijam również w publikacjach: *„Takie będą rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie” – współczesne cele edukacji historycznej i obywatelskiej na tle tradycji KEN. Przegląd stanowisk* (2014), *Historia zobowiązuje. Uczniowskie spojrzenie na Sandomierz* (2013). Podejmuję w nich refleksję teleologiczną nad uwarunkowanymi historycznie koncepcjami kształcenia patriotycznego i obywatelskiego, badam postawy uczniów wobec wartości kulturowych i historycznych własnego regionu. Prezentuję także przykłady rzetelnej pracy polonistów, którzy w sposób kreatywny mocno angażują się w działania mające na celu zachowanie pamięci, podkreślając związek edukacji polonistycznej z dziejami regionu i jego bohaterami, z kulturą i instytucjami historycznymi. W tym obszarze badań mieści się tekst z zakresu glottodydaktyki *O nauczaniu języka polskiego i historii w szkole polonijnej*, w którym zamieszczam sugestie, jak w polskiej szkole na obczyźnie integrować język, literaturę, kulturę i historię Polski. W złożonych przeze mnie do druku artykułach pokonferencyjnych - *Tożsamość narodowa, regionalna na lekcjach języka polskiego – dylematy i perspektywy; Komu dzisiaj potrzebna jest przeszłość? „Kamienie na szaniec” Aleksandra Kamińskiego w dyskursie edukacyjnym i historycznym* – również na plan pierwszy wysuwa się dokonywana przez nauczycieli i uczniów współczesna interpretacja aksjologiczna dziedzictwa narodowego i regionalnego oparta na pamięci i tożsamości. Jej

przejawami są sytuacje pozalekcyjne nawiązujące do doświadczeń „globalnego nastolatka”, związanych z przestrzenią rodzinnego miasta (gra miejska), zachęcające do odkrywania tradycji, historii i miejsc pamięci (projekt edukacyjny), skłaniają do zajęcia stanowiska, własnego osądu zdarzeń („czytanie” herbu swojej miejscowości).

Wiele uwagi w moim dorobku poświęcam badaniom nad miejscem i rolą tekstów kultury w procesie analizy i interpretacji rozumianej jako indywidualne spotkanie z dziełem, które ma stanowić formę dialogu. W publikacjach dotyczących tego obszaru badawczego znajduje odzwierciedlenie tekstocentryczny oraz kulturoznawczy wymiar edukacji polonistycznej, związany z integracją treści kształcenia, czego przykładem jest studium porównawcze *Twórczość Juliusza Słowackiego w świetle różnych tekstów kultury* (2010). Rozważam w nim obecność nawiązań do spuścizny ideowo-artystycznej autora *Balladyny* w różnych dziedzinach sztuki i kultury współczesnej, tj. w malarstwie, muzyce, teatrze, filmie i komiksie. Wypada też wspomnieć o inspirujących mnie badaniach nad fenomenem innego wielkiego Polaka, którego dzieła stanowią niepodważalną wartość w kanonie polskiej kultury narodowej. Ich rezultatem jest tekst *Chopin i jego muzyka w obliczu historii* (2011). Sposoby włączania malarstwa w przestrzeń działania nauczyciela polonisty ukazuje szkic *Interpretacja jako dialog: w poszukiwaniu celów i metod interpretacji dzieła malarskiego* (2010). Proces szkolnej interpretacji, nieodłącznie związany z badaniem tekstów ikonicznych, wspiera rozwój tożsamości i kompetencji kulturowej uczniów. W artykułach o tej tematyce – *Wizerunki Władysława Jagiełły w literaturze i malarstwie* (2014), *Portrety Jana Kazimierza – literacki i malarski obraz władcy* (2014) – zwracam uwagę na wspólne motywy podejmowane przez twórców sztuki słowa i obrazu, zamieściłam w nich także propozycje odczytania dzieł malarskich nawiązujących do literatury i historii. Do moich zainteresowań malarstwem i historią nawiązuje także szkic *Jak zabawiali się nasi przodkowie. Średniowieczna uczt w literaturze i w malarstwie* (2014).

Kolejnym problemem, będącym przedmiotem moich rozważań, który zrodził się niejako na marginesie studiów nad świadomością historyczną, był wpływ znajomości konwencji gatunkowych przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych na czytanie literatury opowiadającej o przeszłości. W artykule *Gatunki pisarstwa historycznego w odbiorze uczniów szkół ponadgimnazjalnych* (2016) podjęłam próbę ustalenia typologii najbardziej znanych uczniom gatunków tej gałęzi piśmiennictwa, dodatkowo analizie poddałam kwestię: czy młodzi odbiorcy literatury historycznej potrafią rozpoznać powieść historyczną, określić jej wyróżniki? Udało mi się zauważyć, że uczniowie dostrzegają różne odmiany literatury, która ma w tle historię.

Tematyka pozostałych tekstów koncentruje się wokół poszukiwania rozwiązań dydaktycznych, które mogą sprzyjać pozytywnemu motywowaniu uczniów do lektury. Realizację tego zagadnienia potwierdzają artykuły: „*Historia magistra vitae est*”? : refleksje o uczniowskim czytaniu książek o tematyce historycznej (2011); *Jak zachęcać do czytania historycznych książek* (2013); *Rodzice i nauczyciele zapraszają do świata książki – o rozwijaniu zainteresowań i postaw czytelniczych dzieci i młodzieży* (2016). Pokazuję w nich, w jaki sposób w procesie doświadczania lektury odwołać się do czytelniczych potrzeb i motywacji, aby wyzwolić aksjologiczny i estetyczny odbiór. Zwracam uwagę na rolę domu rodzinnego, szkoły i biblioteki jako istotnych środowisk kształtujących kulturę czytelniczą młodego pokolenia.

Wśród nowych obszarów badawczych, którym w ostatnim czasie poświęcam wiele uwagi, znajdują się interpretacje szkolnych lektur. Są to artykuły na temat kontekstów historycznych w edukacji polonistycznej, nawiązujące do literackich świadectw tragicznych wydarzeń z historii najnowszej: *Dlaczego i jak uczyć o Holokauście na lekcjach języka polskiego w gimnazjum* (2015); „*Dziewczynka w czerwonym płaszczyku*” – historia prywatna malej Romy (2016); *Skandal wokół „Kamieni na szaniec” – reinterpretacja szkolnej lektury* (2016). Staram się w nich nawiązywać do zmieniających się horyzontów oczekiwań współczesnych odbiorców, którzy doświadczają przeszłości za pośrednictwem literatury i do toczącego się w przestrzeni publicznej dyskursu nad wizją szkolnej edukacji historycznej.

Aktualnie przygotowuję szkic o arteterapii, proponuję w nim zestawienie baśni Andersena *Dziewczynka z zapalkami* z ekspresją plastyczną i terapią przez dramę. Przygotowuję również tekst na temat wspomnień Zdzisławy Rechul – matki Janka Bytnara – jednego bohaterów *Kamieni na szaniec*, która opisuje okres swojego dzieciństwa spędzonego w Kolbuszowej.

Prowadzone systematycznie w latach 2003-2015 badania diagnostyczne osadzone w aktualnych realiach kulturowych i oświatowych, stanowią fundament moich osiągnięć naukowo-badawczych, związanych z praktyką dydaktyczną. Dążę do tego, aby udokumentować swoje ustalenia materiałem empirycznym. Staram się też, by wiedza naukowa oraz związana z nią działalność badawcza i popularyzatorska znajdowały szerokie zastosowanie zarówno w teorii, jak i praktyce edukacyjnej.

Wykaz wszystkich opublikowanych prac znajduje się w załączniku nr 3.